

Nr 287.

Av herr **Nordenson**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående extra materialanskaffning m. m. för försvarsväsendet.*

Av 1938 års riksdag beviljades såsom en del av anslaget till försvarsberedskapens omedelbara stärkande (det s. k. 70-miljonersanslaget) ett belopp av 4.1 miljon kronor för arméns räkning till verktyg m. m. för krigsindustrin. Uppenbart är, att genom detta anslag en beaktansvärd förbättring av den industriella beredskapen för arméns vidkommande möjliggjorts, men de utomordentliga krav, som ett modernt krig visat sig ställa på den krigsindustriella produktionen, göra, att denna beredskap icke kan i erforderlig och önskvärd grad anses vara tillgodosedd inom ramen av dessa medel.

Det är ju också ett känt förhållande, att varje stat, som över huvud äger möjlighet därtill, ägnar en synnerlig omsorg åt förberedandet av en produktion av krigsmateriel i tillräcklig omfattning och efter kortast möjliga tid. Härvid är det självfallet icke tillfyllest att låta förberedelserna stanna enbart vid organisatoriska åtgärder. Maskiner, verktyg och instrument måste anskaffas i den omfattning, som kräves för att tillverkningen skall kunna upptagas vid alla härför avsedda företag. Men även om en dylik anskaffning skett, kunna och böra ytterligare åtgärder vidtagas för att nedbringa den tid, som åtgår för att sätta igång tillverkningen. Detta är möjligt genom till exempel anskaffning av halvfabrikat, varigenom de företag, som tillverka slutprodukterna, slippa vänta med igångsättningen till dess att halvfabrikaten framställts.

Emellertid kunna icke förberedelserna inskränkas till detta. Att starta en fullständigt ny tillverkning vid ett företag är under alla förhållanden en besvärlig och tidskrävande åtgärd och detta gäller naturligen i särskild grad beträffande krigsmaterieltillverkningen. De företag, som icke äro ordinarie tillverkare av krigsmateriel — och dessa äro i vårt land av naturliga orsaker ett ringa fåtal av alla dem, som måste ingå i krigsproduktionen — måste genom provbeställningar i fred göras förtrogna med den tillverkning, för vilken de avses vid krig. Endast härigenom torde det vara möjligt att i görligaste mån eliminera de oundvikliga friktionerna och dröjsmålen vid starten. Tydligt är, att dylika provbeställningar, som var och en är av kvantitativt jämförelsevis ringa omfattning, måste ställa sig relativt tämligen kostsamma. De äro i allt fall nödvändiga.

Uppenbart torde vara, att här antydda åtgärder till den krigsindustriella beredskapens förbättrande äga ett utomordentligt värde icke blott i samband med ett krigsutbrott utan även i en situation, då vårt land utan att vara indraget i krig finner anledning föreligga att snabbt förstärka den materiella beredskapen. Som exempel på vilka våldsamma krav, som kunna

komma att ställas på den industriella produktionen, må här blott nämnas, att i början av världskriget beräknades åtgången av ammunition för den franska arméns 75 mm fältkanoner till cirka 15,000 skott per dag. I mitten av september hade behovet stigit till 40,000 för att redan i slutet av samma månad uppgå till 80,000 och sedermera till 100,000 skott per dag.

Om man sammanställer mångfalden av de olika slag av krigsmateriel, som måste tillverkas, och de kvantiteter, i vilka detta såsom ovan antytts måste ske, med det belopp av 4.1 miljoner kronor, som av förra årets riksdag anvisades för krigsindustriella åtgärder vid armén, torde det vara tämligen självklart, att med dessa medel endast kunna vidtagas de mest trängande åtgärderna på detta område. För att fortsättningsvis utbygga och stärka beredskapen krävas ytterligare medel, vilka böra utgå med ungefär samma belopp som det förut beviljade. Med avseende på dispositionen av medlen må erinras därom, att armén icke blott är den största försvarsgrenen utan därtill sammansatt av flera olika truppslag, försedda med en mångskiftande och komplicerad utrustning av vapen med tillhörande ammunition, transportmedel, signal- och förbindelsemateriel m. m. Därtill kommer att armén jämväl är, så att säga, leverantör till de andra försvarsgrenarna av materiel, som är av gemensam konstruktion, till exempel handvapen och kulsprutor jämte ammunition, krut och sprängämnen, gasskyddsmateriel m. m. Med hänsyn härtill torde medlen böra ställas till arméns förfogande.

Med åberopande av vad sålunda anförts får jag härmed hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 234 måtte för krigsindustriella åtgärder vid armén anvisa ett belopp av fyra miljoner kronor.

Stockholm den 18 april 1939.

Harald Nordenson.
